

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De iuramenti forma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

ne 30. de verbis Apostoli. Est autem apud Græcos prepositio quedam, que adiuncta accusatio iuramentum inducit. sic enim Græci per Iouem iurant, *ἵνα Δία*, id est, per Iouem. unde cum Apostolus scripsit ad Corinth. *ἵνα ἡμεῖς ἀποδοῦμεν, ἢ τὴν κληρονομίαν ἡμῶν, ἢ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἢ τὴν ἀγάπην ἡμῶν, ἢ τὴν ἐπιδοσίν ἡμῶν, ἢ τὴν ἐπιδοσίν ἡμῶν, ἢ τὴν ἐπιδοσίν ἡμῶν*, id est, quoties morior per gloriam nostram, iurauit eundem per gloriam, quam habebat in Christo Iesu Domino nostro. quibus tandem satis apparet, non esse necessarium hoc verbū, iuro, ad iuramenti religionem & effectū: imo apud Card. in his commentariis, qui vulgo nunc typis excusi circumferuntur, ipse non potui prædictam decisionem deprehendere.

§. PRIMVS.

De iuramenti forma.

S V M M A R I A.

- 1 An ad iuramenti veram religionem sit necessarium, quod fiat tactis rebus sacris & num. 12.
- 2 Iuramentum solemniter deferendum quo maior eius religio, & timor perijuri.
- 3 Homagium qualiter apud Hispanos fiat.
- 4 Panagium quid.
- 5 De veterum religione circa iuramentum traduntur aliqua.
- 6 Olachius.
- 7 Tyana aqua.
- 8 Palicorum historia.
- 9 Deli.
- 10 Portunus.
- 11 Iurandum Magnum.
- 12 Qualiter episcopi & sacerdotes iuramentum præstare debeant.
- 13 Perjurium etiam in re leuissima contingit mortale crimen esse.
- 14 Mendacium simplex etiam in re verissima peccatum est.
- 15 An liceat iurare per membra Christi.
- 16 Per creaturas quandoque iurare licet.
- 17 Pœna iurantis per membra Christi, mors est.
- 18 Iuramentum per membra Christi, licet illicitum sit, an nihilominus effectum iuramenti habeat.
- 19 Iuramentum præstitum per falsos deos, an habeat rationem veri iuramenti, & in fine huius §.
- 20 Interpretatio text. in c. ecce dico. 22. q. 5. & mihi quid sit lapidem iurare, & Iouem lapidem iurare quid.
- 21 Iurans male, se facturum quod iustum est, si non præstat, bis peccat, & ibid expenditur text. in c. mouet te, 22. q. 1.
- 22 An liceat alterius viti maleficio ad bonum opus, vel ad aliud maleficio dissoluedum.
- 23 Infidelis iuramentum per creatorem celi & terra factum valet, licet ignarus sit Evangelij.
- 24 Iurare veraciter per Deum falsum, an minus malum, quam per Deum verum falso iurare.
- 25 Perjurium proprie non committitur ab eo, qui peruersus per falsos deos iurat.

Quinto principaliter, si definitio ad amissim perpendatur, ex ea probabitur, ad iuramenti religionem non esse necessarium, quod fiat tactis Euangelij, nec aliis diuinis scripturis, nec super aliqua re sacra. Etenim si id tantum exigitur, quod Deus in testimonium vocetur, colligitur aperte satis esse, vt verum sit iuramentum, aliquid promitti aut affirmari adducendo Deum in testem. idem apparet in c. & si Christus, de iureiur. vbi per hæc simplicia verba, *Testis est mihi Deus, iuramentum inducitur ad idem conducit text. in c. si aliquis. 22. q. 1.* quo in loco ex authoritate Chryostomi tradit Gratianus ita esse iuramentū, si per Deum iuret, ac si per sacra Dei Evangelia iuratum fuerit. huc pertinet text. in cap. rursum, qui clerici vel vouent. quo constat votū simplex nō distinguī à solenni quo ad Deum, & quo ad verā voti obligationem: sic igitur nec iuramentū præstitum tactis sacrosanctis Euangelis à simplici iuramento distinguitur, quoad veram iuramenti religionem. vnde regulariter nō est necessarium, quod iuramentū fiat super re sacra, nec tactis sacris scripturis, quemadmodum communi Doct. sententia probatur in Rubr. de iureiur. vbi Aleiat. n. 29. scribit hanc opinionem communem esse, eam secutus. Quandoque tamen satius est, iuramentum fieri tactis rebus sacris quandoque necessarium. Satius equidem ad terrorem hominū, qui temere iuramenta violare non erubescunt. nam etiam si idem perijurium cōtrahatur, ab eo qui simpliciter iurauit, & ab eo, qui tactis sacrosanctis Euangelis, aut aliis rebus sacris iuramentū præstitit: maior tamen pœna plerunque à legibus in posteriori casu, quam in priori statuitur: ac grauius quidem est peccatum: ac denique maior peierandi religio ob maiorem iurantium timorem. Scribit etenim August. in epist. 154. ad Pablicolam, quanto enim id, per quod iuratur magis sanctū est, tanto magis est pœnale perijurium, c. mouet. se. 22. q. 1. Nam & D. Thom. docet 2. 2. q. 98. art. 3. ad 3. grauius esse peccatū quo ad perijurium, si quis solenniter iuret per Euangelium, quā si per Deum communi sermone: tum propter scandalum,

tum propter maiorem deliberationem. Qualiter autē hoc magium fieri consueuerit apud Hispanos tradit l. 4. tit. 26. part. 4. & l. 25. tit. 16. part. 3. de quo etiam scribit Carol. Molin. in consuet. Paris. §. 2. gloss. 3. colum. 3. & Spec. tit. de feud. §. 2. num. 12. Homagium autem Græcam dictionem esse, non temere asseruari potest. Nam sicut Panagium & Græca dictio significat iuramentum illud, quod regi post electionem eius, antefane alias omnes sibi subditi præstant: quasi τὴν ἀγίαν, id est, commune iusurandum, aut omnium iuramentum. auctore Paulo Emilio de rebus Francorum, lib. 6. & lib. 7. in eius initio. Sic Homagium, & Græce ἡμῶν, dici potest iuramentum commune, quod simul præstatur, ab ἡμῶν, quod est simul: aut ab ἡμῶν ἀγίαν, quasi commune sacrum. Apud veteres etiam in his iuramentis præstantis, etsi falsam religionem colerent, quædam peculiaris religio obseruabatur ad timorem diuini numinis, quod maxime timebant, atque reuerabantur, ne peritura committerent. Nam C. Plin. naturalis historia lib. 3. cap. 2. Annis, inquit, Olachias in Bithynia Briazum adluit, hoc est, & templo, & Deo nomen, cuius gurgite periuri notantur pati velut flammam vtentem. Philostratus ad hæc in vita Apollonij Tyanaei lib. 1. agens de eo loco. Est autem, ait, iuxta Tyana aqua, quam aiunt Ioui sacram, quam indigene inextinguibilem vocant. Fons eius frigidus sane scateret, ebullit, non secus atque igne calefactus lebes hanc pueris & iusurandi fidem seruantibus viris aspectu placidam, gustuque dulcem perhibent: periuri vero & inuidiam palam aduerterunt: repota namque oculos pedesque ac manus peieratis in vadit aqua intercutit, ac tabe totū corpus inquinās, nec illinc descendendi datur facultas: sed eo loco permanens corā aqua ipsa, suā deplorat infirmitatē palā, quod peierauerint profitescentes. Macrobius lib. 5. Saturn. 19. Palicorum historiam enarrans ad interpretationem carminis Virg. lib. 9. Aene. vbi implacabilis ara Palici, scribit, Lacus non longe inde fuit, quos incolē Delos appellat, si atresque eos Palicorum existimant, & habentur in cultu maximo, precipueq; circa exigendum iuxta eos iusurandum, presens & efficax nomē ostenditur. Nam cum furti negati, vel euulsi, modi rei fides queritur, & iusurandum a suspecto petitur, vterque ab omni contagione mundi ad crateras accedunt, accepto prius fidei iussore à persona, que iurata est de soluedo eo, quod peteretur. si addixisset euentus: illic inuocato numine testatum faciebatur esse iurato, de quo iurabat, quod si fideliter faceret, discedebat ille: si vero subesset iurando mala conscientia, mox in lacu amittebat vitam falsus iurator. Hæc res ita religionem fratrum commendabat, vt crateres quidem implacabiles vocarentur, hæc tenus Macrobius. Idem fere tradit ex Arist. lib. de admir. natura. Leoniceus lib. 2. de varia hist. c. 6. Meminit etenim Aristoteles Palicorum fontis, iurandi, & tabellarum, quæ in aquam mittebantur: quæ quidem si non fuisset falsum iuramentum, & mergebat: sin minus euanescebant. Quod & Stephanus Sideritribus, tradit, & paulo aliter Diodorus Sicul. l. 11. Hinc Silius Italicus l. 14. scribit: *Et qui præsentem domitam periura Palici Pœnora supplicio. Cuius & aliorum ideo libenter mentionem fecimus, quod manifestum sit adhuc apud Ethnicos, iuramenti religionem ita obseruatam fuisse, vt grauiora existimarentur ea periuria, quæ contingerent in iuramentis super rebus quibusdam sacris præstitis: ac deinde diuina vltio expectaretur, timereturque ab his, qui specialia quadam numina quo ad iuramenti religionem minime reuerentur. Scribit & ad hæc Pausanias in Corinthiacis, vbi de Portuno meminit: Est & cella, quod Penetrabile appellat: aditus est ad eā subterraneus. ibi vero Portunum latere aiunt, ac si quis vel ciuis, vel hospes eo in loco peierarit: quin periurij pœnas det, effugere nulla ratione queat. Idē Pausanias in priore Eliaiorū tradit multa de iureiurando, quod olim, auctore, Homero, fiebat super exsectis suis testiculis: & de signo apud Olympiam Iouis Horcij, id est, iurandi vindicis: cuius facies erat perfidiosis hominibus formidanda. Idem fortasse, quem Romani Diuum Fidium appellarunt. Erat & apud Siculos iusurandum, quod magnum appellabant. Nam is qui fidem præstat, auctore Plutarch. in Dionis vita, descendit in templū Thesmophorū, & quibusdā pactis sacrificijs, Deo purpuram induit: tum ardentem captans faculam iurat. Hæc sane ratione ob maiorem quidem iurantium timorē olim permillum fuit, quod iuramenta præstaretur, ac fieret in ecclesijs sub auctororum reliquijs. I generaliter §. vlt. C. de reb. arch. Regia. l. 1. & 19. tit. 11. part. 3. quod & Bal. præter alios adnotauit*

causis in cap. 1. col. 1. de noua for. fide. & in c. 1. §. item sacramenta. 2. col. de pace iuram. sim. Hodie vero Tarina consitit. 67. iustissimis protecto de causis statutum est, quod iuramenta minime fiant, nec præstentur super altariibus, aut sanctorum reliquiis, quamuis id a parte petiti fuerit.

11. Est igitur obseruandum regulariter non esse necessarium ad veram iuramentum religionem, quod id fiat super rebus sacris eis equidem tactis: licet hæc solennitas aliquot in casibus iure necessaria sit, in quibus iuramentum aliter præstitum vim vllam non habet, quantum attinet ad iuris effectus: quemadmodum *Communium omnium Doctorum sententia definitur extat in d. rub. de iureiu. & probatur in c. hertanur. 3. q. 9. c. testimoniu. 12. q. 1. Clem. 1. §. porro. de heret. c. vlt. in prin. de iur. calu. & alius in locis iuris vtriusq; vbi requiritur ad effectus iuramenti, quod præstetur tactis rebus sacris. Quod si lex exprimat, corporaliter iurandum esse, satis erit, scripturam quamlibet sacram tangi: si vero in specie sanxerit, iuramentum præstandum fore super Euangelis, tunc necessario fieri debet tactis Euangeliorum libris, gl. in auct. vt iurandum, quod præst. collat. 2. verb. quatuor. & in d. Clem. §. porro. quam dixit singul. Abb. in c. vlt. de iura. calum. 2. col. idem in c. tuis. col. vlt. de testib. Dixit magistrum esse Barb. id d. c. vlt. col. 4. meliorem iuris las. in auct. sacramenta puberem. col. 3. C. si aduers. vers. commendat. Abb. in c. & si Christus. & in rub. de iureiu. Nam cum in iuramento tactus à iure exigatur, quod fiat tactis Euangelis, receptum est non aliter testimonium validum esse, nisi fiat iuramentum tactis Euangelis, nec sufficit alium sacrum librum tangi iure scripto considerato: consuetudine tamen obtentum est, satis esse, id iuramentum præstari super crucem, glo. in lig. nis in d. auct. vt iurandum, cuius meminit Alex. in l. 3. §. iurari. ff. de iureiu. not. Abb. in d. c. tuis. col. vlt. idem in c. fraternitatis. de test. ad. in. & cons. 68. lib. 2. Imo si à tabellione scriptum sit, Semp. omnium iuratum dixisse hoc testimonium, præsumendum erit, hunc testem solenniter iuramentum præstitisse, tactis inquam sacrosanctis Euangelis, aut cruce, secundum Imol. cap. 56. præsertim quia ita consueuerunt tabelliones scribere, vt post alios explicat And. Alciat. in rubr. de iureiu. in fi. ex eo, quod per locum à consuetudine generali præsumantur seruata seruanda, vt inquit Baldus in l. vlt. in fin. C. si ex fals. in iuramen.*

Caterum in casibus iure expressis, quibus iuramentum fieri debet tactis sacrosanctis Euangelis, etiam [†] episcopus iurare debet tactis ipsis Euangelis. c. testimonium. §. episcopus. 11. q. 1. in auct. de sanctissimis episc. §. nulli. vers. indictum. c. ego. N. de iurei. c. quoties. 1. q. 7. cap. quoties. §. porro. de purg. canon. quibus refragatur text. in d. c. vlt. in prin. de iuram. calum. qui probat, Episcopum iuramentum non teneri sacra tangere. idem voluit gl. in c. vt iur. de elect. in 6. tex. optimus in c. si quis presbyter. 2. q. 6. quem dixit sing. Abb. in d. c. vlt. quo in loco Barb. col. 4. eiusdem mentionem fecit. Etenim ex eo apparet, presbyterum non teneri, cum iuramentum præstat, sacra tangere: sed satis esse per suam consecrationem tangendo proprium pectus iurare. idem adnotauit Guido Pape q. 615. quamobrem considerandum est episcopum, aut presbyterum regulariter in præstatis iuramentis non teneri sacra tangere. Ab hac tamè regula excipiuntur causæ graues: itè & omnes illæ in quibus iure expressim specialiter sit, Episcopum, aut presbyterum debere tactis sacris iuramentum præstare, sicuti docet Pan. in d. cap. vlt. de iur. calum. [Huius denique solennitatis, qua iuramentum præstari solet, tactis sacrosanctis Euangelis meminit & Sozomenus lib. 6. Eccles. hist. c. 30. Iustinianus nouella 73. & 114. & laum furiosus. §. sed cum antiquitas. C. de curat. furios.]

Sexto, cum ex diffinitione constet, per iuramentum Deum ipsum adduci in testem, patet manifeste, periurium [†] saltem iuramenti assertorii, semper esse mortale crimen, etiã si in re leuissima contingat. Nam citare Deum in testem falsi, charitati eius contrarium est. Quia atrocissima fit iniuria in eius veritatem, quæ quidem contumelia non potest absque peccato mortali contingere. quod nos ex duo Tho. in 2. 2. q. 98. art. 3. adnotauimus c. 1. nu. 2. lib. 1. variat. resol. quo in loco de iuramento promissorio in re leui præstito etiam tractauimus. His accedit, quod mendacium [†] simplex vtunque in re leuissima contingat, non potest dici citra peccatum saltem veniale, c. 1. 22. quest. 2. mendacium igitur non simplex, sed cū testimonio diuini numinis cõtingens, dubio procul absq; mortali culpa dici nõ poterit. Sic sane periurium assertorium nulla ex causa defendi potest, quin mortale crimen sit: quum si fuerit ob cauendam mortem inno-

centis, ob liberandam à prodicione & incendio totam rempub. aut sane ob saluandam proximi animam ab æterna damnatione: cuius rei testis est locupletissimus D. August. in lib. contra mendacium, qui de simplici mendacio expressim loquutus, idem fortiori ratione præmittit in mendacio, non simplici, sed quod periurium admistum habeat.

Septimo ab eadem definitione deducitur quaestio illius resolutio, qua controuertitur, an liceat iurare per creaturas. Etenim [†] cum in iuramento de testimonio diuino tractetur, planum quibusdam videtur non esse per creaturas iurandum: imo id iuramentum ad speciem idololatriæ pertinere, etiam si iuratio vera sit: quandoquidem per hæc iuramenta constituitur in creaturis iuramenti finis, illisque reuerentia Deo debita exhibetur, quod probare quidã conantur autoritate Euang. Math. cap. 5. quo in loco Iesus inquit: Nolite iurare omnino, nec per celum, nec per terram, quibus verbis, vt Hierom. asseruat, non prohibuit Christus iuramentum quod per Deum fit, sed quod per creaturas præstatur. sic & eundem locum intellexit Innoc. III. Pont. Max. in c. & si Christus. de iureiu. His accedit tex. in c. si quis per capillum. 22. q. 1. vbi Pius Papa acerrime increpat, ac reprehendit iurantes per creaturas, eosque puniendos esse graui pena censet. idem constat in aucten. vt non luxurientur contra naturam, qua quidem constitutione satis reprobatum extat, quod per membra Christi, aut virginis beatissimæ, ac per creaturas iuretur. In contrarium adduci solet text. in c. 42. Genes. vbi apparet Ioseph iurasse per salutem Pharaonis. At idem satis frequenter constat apud Christianam religionis cultores per Euangelium, & per crucem iurari, & sane id fieri absq; offensa diuini numinis, c. qui iurat. 22. q. 5. c. si aliqua. 22. q. 1. c. ego. N. de iureiu. quod & alibi sepius commemoratur, ergo per creaturas iuramenta fieri possunt, nec inde vllum contrahitur peccatum. Hac ratione gl. in d. c. & si Christus. verb. creaturam. scribit, iuramenta per creaturas fieri posse in casibus iure expressis, non in aliis. ea tamen resolutio nõ recte difficultatem istam explicat: siquidem rationem veram omittit, ex qua quandoq; licitum esse iudicetur in iuramentum per creaturas. idcirco agendum est de intellectu earum autoritatum, quas modo in huius quaestiois examen adduximus. Primum etenim locus ille Math. c. 5. non ita distincte intelligendus est, vt Innocentius eum intellexit. Nã dupliciter per creaturas iurare contingit, vno modo constituendo in illis iuramenti finem, & exhibendo eis reuerentiam, quæ Deo debetur: & tunc species est idololatriæ, & blasphemia quædam: licet veritas iurationi subit. Atque iuxta hunc sensum iuramenta per creaturas fieri non debent, imo illicita sunt, maximaq; ratione improbat. Altero modo iuratur per creaturas referendo eas in creatorem, cuius numen & maiestas in illis existit, seu qua ex parte à Deo ipso creaturæ sunt cõditæ. hoc enim casu licitum est per creaturas iurare eo modo, quo licitum est per Deum ipsum iuramentum facere. Iuxta hunc sensum accipiendæ sunt autoritates, quibus probatur, licitum esse iurare per creaturas, quemadmodum tradiderunt S. Tho. 22. q. 89. art. 6. P. a. post alios. in d. c. & si Christus. col. 4. de iur. & Selua in tract. de iur. part. 1. q. vlt. sic, cū quis iuramentum præstat per Euangelium, iurare intelligitur per Deum, cuius veritas in ipso Euangelio continetur. Item, qui iurat per crucem, per ipsum iurat Deum, qui in eo ligno crucis mortem passus est pro redemptione humani generis. Illud autem iuramentum, quod fit per salutem principis, cuius meminit sacra historia d. c. 42. Genes. & l. si cui. §. vlt. ff. de iureiu. in vim potius execrationis adsumitur: quasi creatura adducatur, vt in casu iudicium diuinum exerceatur & eius salus Deo obligetur: sicuti cum quis per propriam vitam, per filium suum, aut per aliam creaturam, quam admodum diligit, iurat. Quandoque salus Principis in vim iuramenti intelligitur adducta ad testimonium, vt tandem per Deum iuratum esse intelligitur, cuius in iudicio præcipue vera principis salus consistit, & submittitur: aut equidem iuratur per veritatem diuinam iustitiæ: ad cuius executionem Principes terræ constituuntur, vt Thom. in d. art. 6. interpretatur posteriorem sensum secutus, execrationis vero sensus aptior est his iuramentis: nisi aliud subiecta materia dictauerit. Nã creaturam iustitiæ Dei in confirmationem veritatis sic obstringimus, & obligamus, vt si aliter res habeat, quam affirmamus, Deus in illa creatura vlciscatur periurium nostrum.

Non oberit locus ille Math. c. 5. quia verba Christi, quæ inibi referunt, intelligi possunt de iuramento, quod fit per

creaturas secundum sensum priorem: nempe exhibendo eis reuerentiam, quæ Deo soli debetur, & constituendo in eis iuramenti vim & finem. Hoc etenim modo illicitum est per creaturas iurare: quemodmodum Hiero. Thom. & alii interpretantur. Aut plane sensus illorum verborum is est, vt Christus nos deterere voluerit ab omni iurandi forma, siue per Deum, siue per creaturas: siquidem, vt auctor est Augustinus, ne quis arbitraretur, iuramenta quæ fiunt per creaturas, non deberi Deo, admonuit nos Christus veritatis contraria, docens hæc esse vera iuramenta: & ideo ab eis abstinendum fore, ita quidem, vt quibus casibus per Deum iurare non licuerit, nec item liceat iurare per creaturas. Vnde argumentatur Christus Iesus à minori ad maius: prohibens etenim iuramenta per creaturas in Deum relatas, prohibet manifeste iuramenta per ipsum Deum. Nec tamen ex hoc statim sequitur, non esse licitum iurare indistincte: nam dubitationem istâ paulo post dissoluemus.

Id vero, quod adduximus ex c. si quis per capillum. ita erit intelligendum, vt sciamus blasphemiam esse iurare per pudenda membra Christi, aut virginis Mariæ. hæc namque iuramenta non possunt fieri absque maxima iniuria diuini nominis. Blasphemia siquidem est proprie vituperium, aut conuiuium cum diminutione honoris diuini: vt explicat Hugo de sancto victore lib. de fructu carnis & spiritus. cap. 6. de quo in hac prima huius operis parte aliquid inferius tractabitur. Igitur & si Christus re vera habeat illa membra pudenda, vt quilibet alius verus & integer homo, eaque ratione illa nominantes minime mentiantur: tamen dum illa in Christi ignominiam & vituperium nominant, volentes ex ipso modo pronuntiandi innuere aliquid esse in Christo ignominiosum, & vituperabile, blasphemi veri sunt: & ideo grauissimis penis puniuntur, in d. c. si quis per capillum. & presertim in d. authent. vt non luxurientur contra naturam, quo pena mortis imponitur. Quam constitutionem ita intelligit Ioan. de Selua, in tract. de iureiur. part. 1. quest. vlt. qui eam prænam mortis locum habere censet aduersus eos, qui per membra Christi inhonesta iurauerint: cum ea iuratio manifestam blasphemiam habeat, quod etiam probatur à multis aliis, quorum mentio statim fiet, maxime iurationem istam per membra inhonesta Christi blasphemiam esse, deducit ex blasphemix definitione Alfonso à Castro lib. 1. de iusta heret. punct. cap. 12. Non me later quibusdam visum esse, blasphemiam committi aduersus maiestatem diuinam, si quis per Dei, aut virginis matris membra quæcunque etiam honesta iurauerit, quod sensit gl. in cap. 2. de maledictis. dum allegat text. in d. cap. si quis per capillum. Bart. in d. authent. vt non luxurientur contra naturam. Alexand. conf. 233. lib. 6. hanc tamen opinionem ipse tunc solum admitterem. vbi quis esset consuetus his vt iurationibus: nam eo casu propter contemptum satis præsumptum diuinæ maiestatis, existimarem eum blasphemum esse, & puniendum fore graui pena, quæ in d. authent. statuta est, secundum Petrum, Cynum, Bald. & Salycet. in l. 2. Cod. de rebus credit. & iureiur. Bal. in l. 2. C. ad leg. iul. maiestatis. Anan. in d. c. 2. de maled. celum. 8. & Nicol. Boer. in decisione 301. nu. 11. imo fortassis nec illius Authenticæ constitutionis pœna, nec, item per leges Regias statuta contra blasphemios in praxi, obtinebit in eos, qui per membra Christi, etiam pudenda iurauerint: tamen grauisime sint arbitrio iudicis puniendi. Nam & Syluester in verb. iuramentum, 2. quest. vlt. censet non esse veram blasphemiam: sed fictam, & virtualem, si quis per inhonesta membra Christi iurauerit, licet secundum eum mortaliter peccauerit. Iuratio vero per membra honesta Christi, si desit contemptus & consuetudo iurandi, non est mortale crimen, sed veniale: vt colligitur ex Angelo in verb. iuramentum, 3. quest. 12. quod probatur in d. c. si quis per capillum. vbi pœna imponitur ita iurantibus: ex qua signum maximum est. eam iurationem culpam habere, quamuis Syluest. nullum esse in hoc peccatum existimet, si absint contemptus, & irreuerentia: idem tenet Florent. 2. part. tit. 10. cap. 4. in princ. Hæc autem de praxi diximus, existimantes nihilominus proteruos, istos qui per membra Christi maxime inhonesta iurauerint, seuerissime puniendos fore, siquidem Carolus Cæsar lege lata in Toletano conuentu anno vicefimo quinto sanxit. pœnas statutas aduersus blasphemios per pragmaticas constitutiones, debere obtinere, & infligendas esse contra iurantes per membra Christi, & Deiparæ virginis. Verum in hac questione obseruandum est, cum canonum præstitutum per creaturas eo modo, quibus omnia

iure reprobat, nempe exhibendo ipsis creaturis reuerentiam, nihilominus seruandum fore, iuramenti ratione: licet probat text. in d. cap. & si Christus. vers. & quamuis. vnde adnotarunt Abb. & alii, iuramentum seruandum esse in vim iuramenti, etiam si fiat eo modo, quo iure prohibitum est. idem notat ipse Panor. in cap. 2. de arbit. hanc conclusionem inducens ad intellectum auth. decernimus. C. de arbit. quæ licet iuramentum fieri prohibeat, non tamen ex hoc tollit iuramenti vim; quam id habet ex l. naturali & diuina, quo ad rationem periurii. idem dicendum erit in eo casu, qui traditur à Taurina constit. 67. cuius paulo ante mentionem fecimus, text. tamen in d. c. & si Christus. plane procedit quantum ad hanc conclusionem: si iuramentum fiat per creaturas relatas in ipsum creatorè. hoc etenim sensu verum constituitur iuramentum, quod & ratione periurii habet, si non fuerit seruatum: quemadmodum constat ex his; quæ paulo ante diximus. sic & iuramenta prestata per Deum ipsam, aut per diuorum reliquias ad ipsum Deum relatas, aut per sancta Euangelia: etiam si à iure prohibeantur, quoadque ob specialem rationem, quæ non pertinet ad iustitiam, nec veritatem, comites scilicet iuramenti: de quibus alias, nihilominus iuramenta censentur, vimque iuramenti habent quo ad periurii notam. Etenim quamuis prohibitum sit, iuramentum fieri super aliqua re sacra ob aliquam specialem causam, que legislatorè ad eam prohibitionem induxerit: tamen si fiat, tunc aduertatur: vel non fuerit ipsius promissionis seruata fides. Hoc enim in d. c. & si Christus. satis probatur. Imo & si absque iudicio iuramentum fiat assertorium, periurium ex eo constabit, si falsitas iurationi subsit. Quod si per creaturas iuratum fuerit exhibendo eis reuerentiâ illâ, quæ soli Deo debetur, aut in eas dirigendo iuramenti finem: tunc aliter erit res definienda, quandoquidem hoc iuramentum ad idolatriam pertineat, sitque par omnino his iuramentis, quæ per falsos deos præstatur, c. si quis, 22. q. 1. idcirco queritur, an iuramentum per falsos deos factum, sit seruandum, & rationem habeat veri iuramenti quoad periurium, & alios iuris effectus? & sane, quod Christianus iurans per falsos deos, et si grauissime peccet, teneatur id iuramentum seruare, not. Innoc. Panor. col. vlt. & alij in d. c. & si Christus. Alex. in l. 3. §. nisi, de iureiur. Io. de Selua. in tract. de iureiur. an. q. 1. ad fin. pro quorum sententia induci solet ex dicto August. sermone. 28. de verbis Apost. tex. in c. ecce dico, 22. q. 5. in hæc verba: Ecce dico charitati vestre, & qui super lapidem falsum iurat, periurus est. vnde hoc dico, quia multi etiam in hoc falluntur, & putant, quia nihil est, per quod iurant, non se crimine teneri periurii. Proflus periurus es, quia per id, quod sanctum non putas, falsum iuras. si tu illud sanctum non putas, sanctum pura, cui iuras: non enim quando iuras, tibi aut lapidi, sed proximo tuo iuras: homini iurante lapidem, sed nunquid non ante Deum non te audit lapis loquentem: sed punit Deus te fallentem. Hæc tenus Gratianus ex Augustin. ad cuius canonis aut decreti intellectum duo sunt consideranda. Primum quidem, quid August. senserit, dum tamen mentionem fecit iuramenti, quod super lapidem fit: & sane apud Gentiles omnium iuramentorum sanctissimum erat, Iouem lapidem iurare: inde sumptum, vt quidam interpretantur, quod in præfati ferendi federis ritu pater patrus manu tenens lapidem conceptis verbis iuraret, & tunc suam lapide ferret dicens: si fecerero, Iouem caterosque Deos precor sic me feriant, vt & ego hodie porcum hunc filice percutiam: aut in populum Romanum ita conceptis verbis: si populus Romanus prior defecerit publico consilio, tu Iupiter illum sic ferito, vt ego hunc porcum hodie feriam. statimque pater patrus porcum saxo filice percutiebat, quemadmodum auctor est Tit. Liu. lib. 1. ab vrbe condita Decadis prima. idem Liuus lib. 21. agnū in hoc iuramento percuti refert, ita scribens de Annibale, præmiaque militibus promittente, eaq; vt rata scrirent fore, agnum laua manu, dextra filice retinens, si falleret, Iouem caterosque precatus Deos, ita se mactaret, quemadmodum ipse agnum mactasset: & secundum precationem caput pecudis saxo elisit. Huius iuramenti meminere Aulus Gell. lib. 1. Noct. Act. c. 21. Iouem, inquit, lapidem quod sanctissimum iusiurandum est habitū, paratus sum ego iurare. Virgilium hoc nunquam scripsisse miror. Marcus Tul. lib. epist. 7. ad Trebatium, epist. 12. scribens, quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, cum scias irati esse Iouem nemini posse ferrem Apuleius in serm. de Dro Secretis quid

in secundo dictionis membro, non pertinet ad verum periurium, sed potius ad simplicis promissionis, & fidei violationem, quae peccatum est, & sane gravissimum: cum proximus iniquissime decipiatur. Qua ratione communis opinio iuxta distinctionem istam erit intelligenda. Nec Christianus minime errans in intellectu circa diuinum numen Dei maximi humani generis redemptoris, si per iuramentum iurauerit, periurus erit, etiam si nec promissionem custodierit, vel falsum tali testimonio dixerit: nec iuramentum istud eas vires habebit, quae per leges, aut Canones iuramentis tribuuntur: qualiter vero iurare debeant, aut consueverint infideles, explicat Regia l. 19. cum seq. tit. 1. part. 3.

His omnibus adiciendum est, non esse omnino certum, quod Diuus Augustinus ad Publicolam in d. epist. 154. scripsit, & à Gratiano relatum est in d. cap. mouet re. 22. q. 1. dicens, minus malum esse per deum falsum, iurare veraciter, quam per Deum verum fallaciter. Hec etenim sententia recte defendi non potest: cum iuramentum prestitum per falsos deos ad idololatriam pertineat, eaque iuratio crimen idololatriae sit: quod peccatum aduersus primum praecipuum Decalogi committitur: cuius transgressio maiorem culpam habet, quam secundi precepti de iuramento violato. Ex eo quidem, quod maior fiat, & atrocior iniuria Deo ab eo, qui illum negat esse vere unum Deum, quam ab eo, qui contra eius dignitatem eum in falsum testimonium adducit. Est etenim prius crimen contra ipsius Dei propriam substantiam. Nec cuiquam dubium esse poterit, isthaec iuramenta, quae per falsos deos fiunt ad idololatriam crimen omnino pertinere: sicuti probatur Hieremiae cap. 5. apud quem Deus filius Israel improperat, quod ab eo veluti apostata defecerint & iurauerint in his, qui non erant dii. Idem tradit Chrysostomus in imperfecto, dicens: Idololatriam se facit omnis, qui per aliud à Deo iurat. Ex quibus & aliis, satis erudite hanc sententiam Augustini sic examinat Dom. à Soto in tract. de cauendo iuram. abusu, par. 1. c. 6.

Postremo, haec illud est praetermittendum, quod periurium proprie minime committatur ab eo, qui peruersè per falsos deos iurat: Ex hoc etenim quod peruersè iuratio sit, non contrahitur periurij crimen, nisi vel falsitas subit, vel fides ipsa violetur: quemadmodum in specie admonet D. Tho. 2. 2. q. 99. art. 1. ad secundum. Nam si comites huic iurationi accesserint: nempe veritas, iustitia, & necessitas: etiam si sit iuramentum hoc peruersum, quia per falsos deos prestitum fuerit, non poterit periurij nota proprie is, qui iurauerit, censerit: atque haec quidem dicta sunt de iuramentis, quae per creaturas, aut per falsos deos fieri solent.

§. SECVNDVS.
De iuramenti effectu.

SVMMARIA.

- 1 Iuramentum quo ad eius vim, & iuris effectus, maxime differt à simplici loquela & promissione, quae iurata non fuerint.
- 2 Obligatio iurata plures effectus sortitur, quam simplex.
- 3 Fides interposita, an sit iuramentum.
- 4 Fides ad rem sacram pertinet, & ibidem de duplici fidei significatione.
- 5 An ex iuramento promissorio nascatur obligatio, & actio competat iuri pontificio.
- 6 Quid de iure civili cum nu. seq. & nu. 10. ubi dicitur quod sic.
- 7 Iuramentum non est modus inducenda obligationis de iure civili, nisi subit consensus utriusque.
- 8 Visus à iurato, sed tamen illicitè promissa peti non possunt.
- 9 Intellectus ad i. q. quis pro eo. ff. de fideiuss.

Octavo ex eadem iuramenti definitione apparet, quod discrimen sit inter simplicem loquelam, & iuramentum. Etenim si consideremus propriam iuramenti naturam, & conditionem, veramque substantiam, quae ex definitione colligitur, proculdubio manifestum erit, simplicem loquelam à iuramento differre, ex eo praesertim, quod in simplici loquela nullum sit diuini nominis testimonium: at in iuramento semper assertio, & promissio contingant diuino numine in testem aduocato: atque ideo iure Pontificio & Caesareo multi competunt effectus iuramento, quos nequaquam habet simplex promissio: sicuti constat in auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. c. cum coningat. c. debitores. de iurciur. & aliis plerisque in locis. Nam & Doctores quidam diligenter conati sunt plures iuramenti effectus unum in locum congerere, vt manifesta esset tanta vis iuramenti. Quibus omni-

bus obicitur text. in c. iuramenti. 22. q. 5. quem Gratianus ex Chrysostomo transfudit in haec verba: iuramenti humilmodi causa est, quia omnis qui iurat, ad hoc iurat, vt quod verum est, loquatur. Et ideo Dominus inter iuramentum & loquelam nostram, nullam vult esse distantiam: quia sicut in iuramento nullam conuenit esse perfidiam, ita quoque in verbis nostris nullum debet esse mendacium: quia vtrunque & periurium & mendacium diuini iudicij poena damnatur. Haec Gratianus ex Diuo Chrysost. Vnde colligitur, apud Deum nullam differentiam constitui inter simplicem loquelam & iuramentum. Idem probatur in cap. querelam. ne praesatis vices suas. Sed tamen haec dubitatio poterit aliquot modis satis congruere & vere dissolui.

Primum etenim verum est iuramentum, & simplicem promissionem, atque assertionem parum vim habere simpliciter quo ad obligationem: nam sicut tenetur quis seruare promissum cum iuramento, ita & absque iuramento facta pollicitationem custodire debet. Si quemadmodum non licet falsum dicere, nec periurium committere per iuramentum assertionem: ita nec licitum est mendacium dicere: vtrique etenim casu peccatum committitur, quod probatur in d. iuramenti. 22. q. 5. Non tamen est par ratio iuramenti, & simplicis promissionis, aut assertionis quo ad fractionem, & violationem: si quidem grauius peccat qui frangit iuramentum, aut non custodit promissionem iuratae, vel falsum sub iuramento adserit, quam qui simplicem violat promissionem, vel mendacium simplex dixerit: atque ideo grauiori poena prius delictum, quam posterius puniuntur: sicut in c. pen. de iurciur. Cuius quidem discriminis manifesta ratio est ob diuini testimonium, quod vel contemnitur, vel false assertioni adicitur: sicuti Thomas explicat, 2. 2. q. 89. art. 8. Quae quidem ex causa constat, periurium semper esse mortale peccatum, siue in re graui, siue in re leui: prout superius in hac ipsa Relectione adnotauimus, §. praecedenti, nu. 4. variisque poenis puniendum fore in rebus Christiana: de quibus inferius in specie tractabimus. At in simplici promissione, vel assertionem non iurata, etsi peccatum contingat, id tamen non pertinet praecipue ad irreuerentiam Dei, sed ad iniuriam hominis, qui inde fallitur. Huius rei testis est Sophocles ita de iuramento scribens apud Io. Stobaeum, sem. 2. Apposito iureiurando cautior & diligentior animus fit. A duobus enim sibi tum cauet, & ne laedat amicos, & ne peccet in deos. Elegantius discrimen istud inter simplicem promissionem, & iuramentum constituit apud Ouid. At contius ad Cydippen.

Promisit pater hanc, haec adiuuauit amanti.
Ille homines, haec est testificata Deum:
Hic metuis mendax, sed & haec periura vocari,
Num dubitas hic si maior, an ille metuis?

Ex quibus constat, & in falsitate simplicis adseritionis peccatum contingere, vt & contingit in falsitate iuramenti, seu iuratae adseritionis. Itè in fractione simplicis promissionis similiter peccatum committi, sicut & in violatione iuramenti: sed tamen in priori casu peccatum hoc esse mandacium simplex, vel non ita graue crimen, quia homo fallitur: in posteriori esse periurium, atque peccatum grauius quidem, quia Deo fiat irreuerentia.

Secundo aliter poterit discerni autoritas illa, quae à Gratiano adducitur in d. c. iuramenti. vt ea minime obtineat quoad vinculum: neque enim tantum sit differentia inter simplicem loquelam, & iuramentum, quo ad grauitatem criminis ab eo commissi qui peierat, vel fidem frangit: sed etiam quo ad ipsum obligationis vinculum. Nam obligatio quae oritur ex conuentione iurata, plures effectus sortitur, & habet, qui simplicis conuentioni minime competunt. Quos denique effectus iuris vtriusque Doctores passim tradidere multa conuentionibus iuratis tribuentes, quae nequaquam sunt promissionibus simplicibus concedenda, quod notatur in cap. constitutus. de rescr. Et praesertim per Ant. Corsetum in rub. de iurciur. Marcum Antonium de Bavaria in tract. de virtutibus. & virtute iuram. Et hi effectus his contractibus competunt qui etiam absque iuramento validi sunt censendi, & vim habent efficacem: atque ita hanc interpretationem deduximus ex gl. in d. cap. iuramenti. gl. & Pan. in d. c. penult. de iurciur. Abb. in proemia Greg. sol. vi.

Tertio, adhuc maximum discrimen constituitur inter simplicem loquelam & iuramentum in contractibus, qui alioquin inualidi iure censentur, vel possunt aliqua actione rescin-